

GUMANISTIK PSIXOLOGIYANING ASOSIY TAMOYILLARI

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universitetining
Jizzax filiali Oila psixologiyasi kafedrasi o'qituvchisi*

Shovxiev Luqmoniddin Boynazar o'g'li
luqmoniddinshavxiev@gmail.com

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universitetining
Jizzax filiali Psixologiya fakulteti 2 kurs talabasi*

Usmanov Shaxriyor Tojiqulovich
Turdiyeva Maftuna Baxtiyor qizi

Annatsiya: Insonparvarlik psixologiyasi - butun insonga qarashni va erkin iroda, o'z-o'zini samaradorlik va o'z-o'zini anglash kabi tushunchalarni ta'kidlaydi. Disfunktsiyaga e'tibor berishning o'rniga insonparvarlik psixologiyasi odamlarga o'z salohiyatlarini ro'yobga chiqarish va ularning farovonligini oshirishga yordam berishga intiladi. Shuningdek, ko'pincha insoniylik deb atalgan gumanistik psixologiya, 1950 yillarda psixologiyani boshqargan psixologik tahlil va xatti-harakatlarga munosabat sifatida paydo bo'lgan. Insonparvarlik psixologiyasining dastlabki rivojlanishi, asosan, Ibrohim Maslou va Karl Rodjersning asosiy teoreasining asarlaridan katta ta'sir ko'rsatdi. Rollo May va Ericx Fromm kabi boshqa taniqli gumanist mutafakkirlar ham bor edi.

Kalit so'zlar: Gumanistik psixologiya, G.Olport, A.Maslou, K.Rodjers, prinsiplar, sotsial intellekt, shaxs tiplari.

Gumanistik psixologiya inson tabiatini tushuntirishda o'zining yondashuvi bilan boshqa psixologiya fanidagi yo'nalishlardan farq qiladi. Bu borada mazkur yo'nalishning vakillari sifatida G.Olportning shaxs qirralari, A.Maslouning shaxsnining o'zini o'zi kamol toptirish, K.Rodjersning inderiktiv psixoterapiyasi, R.Meyning shaxsnining hayot yo'li haqidagi g'oyalarini e'tirof etish mumkin.

Mazkur yo'nalishning har bir nazariyasi o'zining ilmiy tushunchasi, insonning ichki olamini tushunishga yo'naltirilgan tadqiqot usullari va psixoterapevtik yondashuvlari mavjud.

Gumanistik psixologiyaning umumiy prinsiplari mavjud:

- Inson doimo yangi maqsadga intiluvchi, o'zini o'zi kamol toptirish va o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishni ifodalovchi taraqqiyot prinsipi.
- Inson o'z tabiatiga ko'ra erkin va mehribonlikni ifodalovchi insonparvarlik prinsipi.

- maqsadli determinizm prinsipi. Shaxsning intilishlari kelajakka yo'naltirilganligi bilan uning maqsad, qadriyatlarini va kutilmalarini ifodalovchi sababiy determinizmni tasdiqlashi.

- Inson mustaqil fikrlovchi va harakat qiluvchi mavjudod sifatida o'zining subekt sifatida namoyon qilishini ifodalovchi. faollik prinsipi

- Shaxsni alohida fragmentlar bo'yicha o'rganib bo'lmasligi, balki uni yaxlit o'rganishga undovchi shaxsni noeksperimental tadqiq etish prinsipi.

- Gumanistik psixologiyada tadqiqot maqsadi va ob'ektining mosligi insonni sog'lom, o'zini o'zi ro'yobga chiqarib borishini ta'minlovchi me'yorda va to'laqonli faoliyat olib boruvchi shaxsni o'rganish vazifasini ifodalovchi reprezentativlik prinsipi.

Gordon Villard Ollport - amerikalik psixolog, shaxs psixologiyasining maxsus fan sifatida asoschisi. Taniqli AQSh psixologi G.Ollportning fikricha, shaxs "ichki tizim", "dinamik qurilma", "Men", "qandaydir metapsixologik Men" o'zida oldindan maqsad va dispozitsiyani aks ettiruvchi, inson tafakkuri va xulq-atvorida mutanosib ravishda qaror toptiruvchi jonzotdir".

Har bir inson o'zini har xil holatlari bilan o'zgachadir. Bunga Olport o'zini nazariyasini xarakterni ya'ni umumiy analizini ko'rsatadi. Har bir shaxsni bir-biridan farqlaydigan xarakteri mavjud. Shaxsni xarakteri nima? Olport xarakterni xuddi nitropsixik jarayonday belgilaydi, unda hajmi ekspressiv xulq-atvoridir.

1937 yili G.Olport sotsial intellektni odamlarni to'g'ri baholay olish, ularning xulqini to'g'ri bashorat qilish va shundan kelib chiqqan holda ular bilan munosabatga kirishish bu qobiliyati deb tavsiflaydi. U boshqa odamlarni yaxshi tushinishini ta'minlovchi bir qator sifatlarni ajratib ko'rsatgan: bu sifatlarni tarkibiga sotsial intellekt alohida qobiliyat sifatida kiritilgan.

Gordon Olport bo'yicha shaxs tiplari:

- nazariyotchi;
- iqtisodchi;
- estetik;
- sotsial;
- siyosatchi;

Ollport, o'zining shaxsiy shaxsiyat nazariyasi bilan mashhur. U lug'atda, shaxsning o'ziga xos xususiyatni tasvirlaydigan topilgan har bir so'zni aytib, bu nazariyani ishlab chiqa boshladi. Inson qiyofasining tashqi va ichki kurinishiga oid 18000 so'zni taxlil qilib, 4500 turli xususiyatlar ro'yxatini tuzib chiqqach, ularni uchta turli toifaga ajratdi:

- Kardinal xususiyatlar: Bu shaxsning butun shaxsiyatiga ustunlik qiluvchi xususiyatlar. Kardinal xususiyatlar juda kam uchraydi.

- Markaziy xususiyatlar: Bizning shaxsiyatimizni tuzadigan umumiy xususiyatlar. Yaxshilik, halollik va samimiylik kabi fazilatlarining barchasi markaziy fazilatlarining misollari.

- Ikkilamchi xususiyatlar: Bu ma'lum shartlar va sharoitlarda mavjud bo'lgan xususiyatlar. Ikkilamchi xususiyatga ega bo'lgan misol katta odam guruhiga nutq so'zlamasdan oldin asabiylashadi.

Ollportga ko'ra, insonning xatti-harakatlari uyushgan va muvofiqlashtirilgan tizim tomonidan belgilanadi. U odamning xatti-harakati hozir mavjud bo'lgan narsalar bilan boshqariladi, deb hisoblaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. К.Роджерс. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М.: "Прогресс", 1994
2. Muxammedova D.G', Mullaboyeva N.M, Rasulov A.I "Umumiy psixologiya" Darslik Toshkent-2017
3. U.A.Butayeva "Shaxs psixologiyasi" O'quv qo'llanma Samarqand-2021
4. Shovxiyev, L., and A. Sharafitdinov. "Psixologiyada tush korish tilsimlari." *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar 1.1* (2022): 485-488.
5. Sharafitdinov, A., and L. Shovxiyev. "Hissiy intellekt va uning shakllanishi." *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar 1.1* (2022): 437-440.
6. Shovxiyev, L. "Ursachen der Entstehung von psychischen Krisen." *International Symposium of Young Scholars" Xalqaro Amerika konferensiyasi.*(514-516 betlar) (2021).
7. Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin, Murotmusaev Komiljon Buriboyevich, and Yuldashev Sheryigit Ergashovich. "PSCHOLOGY OF MODERN LEADERSHIP AS AN IMPORTANT PHENOMENON OF EFFECTIVE MANAGEMENT." *Intenational Journal of Early Childhood Special Education ISSN 1308* (2022): 5581.
8. Shovxiyev, L., and A. Sharafitdinov. "Hissiy intellekt va uning shakllanishi. Zamonaviy Innovatsion Tadqiqotlarning Dolzarb Muammolari Va Rivojlanish Tendensiyalari: Yechimlar Va Istiqbollar, 1 (1), 437–440." (2022).
9. Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin, and Muhammadiyev Abdumo'min Abduxoliq o'g'. "KARL GUSTAV YUNGNING ANALITIK PSIXOLOGIYASIDA KOLLEKTIV ONGSIZLIK TUSHUNCHASI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ 22.10* (2023): 17-19.

- 10.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin. "Ergashova Dilafruz Ergash qizi,“." *Ta'lim motivatsiyasi va uni shakllantirish jarayoni*”“TADQIQOTLAR” *Respublika ilmiy-metodik jurnali*.
- 11.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin. "Xolova Mohina Hayot qizi,“Ta'lim jarayonida o 'quvchilar diqqat barqarorligini o 'rganilishda innovatsion usullardan foydalanish”«ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ» Xalqaro ilmiy jurnal. 132-138 betlar."
- 12.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin, and Ergashov Navruzбек Akmal o'g'li. "A. ADLERNING INDIVIDUAL PSIXOLOGIYA BO 'YICHA ISHLAR." (2023): 70-75.
- 13.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin. "Gapparova Zokira Xudayberdi qizi “Zoopsixologiya va qiyosiy psixologiyani Rossiyada o 'rganilishi”“TADQIQOTLAR." *Respublika ilmiy-metodik jurnali*.
- 14.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin, and Ernazarov Hamdam Beknazar o'g'li. "G. YU. AYZENKNING HAYOTI VA IJODI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 22.9 (2023): 165-169.
- 15.Boynazar, Shavkhiyev Lukmoniddin, and Mirzo Ulugbek. "Ursachen Der Entstehung Von Psychischen Krisen." " *ONLINE-CONFERENCES*" *PLATFORM*. 2021.
- 16.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin. "Zoopsixologiya va qiyosiy psixologiyani Rossiyada o 'rganilishi." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 23.3 (2023): 3-8.
- 17.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin. "KURT LEVIN HAYOTI VA IJODI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 22.9 (2023): 139-143.
- 18.Балибекова, Гульшода, and Лукмониддин Шовксиев. "Muloqot insonlarga ta 'sir otkazish vositasi sifatida." *Современные инновационные исследования актуальные проблемы и развитие тенденции: решения и перспективы* 1.1 (2022): 518-520.
- 19.Шовхиев, Лукмонуддин. "Tergov taktikasining tushunchasi, predmeti va manbalari." *Информатика и инженерные технологии* 1.2 (2023): 503-507.
- 20.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin, and Usmonov Shaxriyor Tojikulovich. "TEMPERAMENTNING HOZIRGI ZAMON NAZARIYALARI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 23.3 (2023): 19-25.
- 21.Boynazar o'g'li, Shovxiyev Luqmoniddin. "MULOQOT VA SHAXSLARARO MUNOSABATLAR." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 23.3 (2023): 9-18.

- 22.Boynazar o'g'li, Shovxiev Luqmoniddin, and Toshbekov Husniddin Orifjon o'g'li. "EDVARD TORNDAYKNING TA'LIM TAMOYILLARI, TA'LIM NAZARIYASINING ASOSIY QONUNLARI VA XUSUSIYATLARI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 22.10 (2023): 6-11.
- 23.Boynazar o'g'li, Shovxiev Luqmoniddin. "IRODAVIY HARAKATLARNING YOSH XUSUSIYATIGA BOG 'LIQLIGI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 22.10 (2023): 12-16.
- 24.Boynazar o'g'li, Shovxiev Luqmoniddin. "TA'LIM JARAYONIDA O 'QUVCHILAR DIQQAT BARQARORLIGINI O 'RGANILISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 22.9 (2023): 132-138.
- 25.Shovxiev, L. B., and Usmonqulova P. Sh. "JAMIYATDA SHAXSLARARO MUNOSABATLAR VA MULOQOT PSIXOLOGIYASI." *Научный Фокус* 1.1 (2023): 1255-1262.
- 26.Boynazar o'g'li, Shovxiev Luqmoniddin. "IDROK SHAKLLANISHINING YOSHGA DOIR XUSUSIYATLARI." *World of Science* 6.5 (2023): 367-369.
- 27.Boynazar o'g'li, Shovxiev Luqmoniddin, and Xolova Mohina Hayotovna. "BOSHQARUVDA LIDERLIKNING IJTIMOY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI." *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research* (2022): 550-553.